

Praktisk pophistoria 1

För att kunna spela oss igenom pophistorien behöver vi:

1. kunna härma en melodi med rösten, och hålla takten (Det är så vi har lärt oss prata).
2. veta vad en tonart är: 1 2 3 4 5 6 7 1, och minnas var de halva stegen ligger!
3. kunna byta mellan durackorden 1, 4 och 5 i mer än en tonart, på gitarr och piano (4 steg upp eller ner)
1→5 = två fingrar ner, 1→4 = två fingrar upp, 4→5 = alla fingrar ett helt steg var. Alla ackord har prim, ters och kvint (som betyder första, tredje och femte), alltså grundtonen och varannan ton uppåt i tonarten. Primen bestämmer namnet och tersen bestämmer känslan! Alla tre durackorden har varsitt parallellackord i moll, med två gemensamma toner: 6, 2 och 3 (det räcker alltså att flytta kvinten ett helt steg upp för att komma från dur till mollparallell 1→6).
4. kunna byta mellan mollackorden 6, 2 och 3 i mer än en tonart, på gitarr och piano (4 steg upp eller ner)
6→3 = två fingrar ner (eller 6→3d = båda fingrarna ett halvsteg neråt för att få en ledton till 6), 6→2 = två fingrar upp, 2→3 = alla fingrar ett helt steg var.
5. veta var stamtonerna ABCDEFG sitter på piano (C är pianots 1a, till vänster om tvillingarna); och på gitarr och bas (Ena Armen Duger Ganska Bra Ensam, från tjocka till tunna strängar).
6. kunna hitta 4 och 5 på en bas, om du får veta 1 (alltså fyra steg uppåt eller neråt).
7. veta att mollackord kan bli dur med hjälp av att höja tersen ett halvt steg.

*Det finns två anledningar: Den europeiska anledningen är att mollackord i dur kan fungera som dominant och leda till ackordet fem steg ner, som 5 till 1 (vilket beror på att tersen "känslotonen" i en dominant ligger alldeles nära grundtonen i ackordet fem steg ner). **OBS! Det går att få denna effekt bara genom att flytta primen i ett durackord ett halvsteg uppåt!** (det blir ett dimackord som låter ganska likt en dominant till mollackordet ett steg upp |1 |6d |2 | eller |5 |3d |6 |). Den afroamerikanska (arabiska) anledningen är att tonen mellan dur och moll, som inte finns i vårt tonsystem, kan upplevas när sången går i moll och ackorden går i dur. Den hade säkert funnits om grekerna hade förlorat mot perserna vid Thermopyle på hösten 480 f.Kr. (Överkurs att förstå, men enkelt att göra)*

Alla punkterna ska dessutom kunna tillämpas tillsammans med andra människor, t ex en halvklass.

Det här↑ måste upplevas och går inte att förstå genom att bara läsa. Resten↓ kan läsas!

<p>Pop</p> <p>Pop i popmusik kommer från ordet populär, något som många människor gillar. Ordet pop började användas på 1920-talet ungefär när det började bli vanligt med radiosändningar och inspelningar av ljud som kunde säljas till många, i form av skivor. På så sätt kunde musiken nå många fler och bli ännu populärare.</p> <p>I Sverige innan radions tid spelades folkmusik (låtar som folk spelar och minns tillsammans, folkets musik), dansmusik (låtar att dansa till), kyrkomusik (psalmer och kör, både i kyrkan och i skolan) och klassisk musik (låtar med garanterad klass, skrivna av de bästa kompositörerna i</p>	<p>pop=populär För att något ska bli populärt behöver det spridas till många. Radio och skivförsäljning började nå fler och fler från 20-talet och framåt.</p>
---	--

Europa). Men mycket av folkmusiken kan vara äldre klassisk musik som hörts av någon fiolspelare och sen utvecklats som folkmusik. Ibland har den fått en tydligare takt som det går bra att dansa till och då blir det dansmusik. Många av de klassiska kompositörerna hämtade, och hämtar fortfarande, idéer från folkmusik och populärmusik så det kan vara väldigt svårt att veta vem som spelade en låt först.

En del musik har förstås glömts bort men det som var populärt förr finns ofta kvar i nya versioner. Det som kanske mest liknade pop då (i Sverige på 1800-talet) var en slags låtar som var nedskrivna på papper och kunde köpas billigt. De kallades skillingtryck och var mycket populära. Ofta var det kända melodier med ny text som handlade om något aktuellt. Sedan fick de som köpte skillingtrycken spela låtarna själva.

Dessa olika stilar hade en stor del av Sveriges befolkning med sig när de emigrerade till Amerika på 1700- och 1800-talet.

Skillingtryck: [Lincolnvisan](#) eller [Kors på Idas grav](#)

Efter 20-talet, i takt med att radio och skivförsäljning blev allt vanligare, ökade också intrycken från den nya världen – Amerika. De flesta musikstilar inom pop som funnits i Sverige sedan dess tycks ha börjat i USA så för att få koll på svensk pophistoria är det säkrast att börja på andras sidan Atlanten.

Amerika - den nya världen

Det reste väldigt många människor från Europa till Amerika på 16-, 17- och 1800-talen. De trodde att de skulle få ett bättre liv där. Många fick det också bättre vilket gjorde att myten om Amerika som ett nytt och lovande land höll sig stark i hundratals år, kanske till och med finns kvar.

Hela den amerikanska kontinenten (nord- och sydamerika) har dock en mycket brutal historia. USA, som det ser ut idag, består dels av släktingar till de européer som började kolonisera Amerika, det vill säga ta över landet och driva bort urbefolkningen, för mer än 400 år sedan, dels av släktingar till alla de människor som togs till fånga i Afrika och såldes som slavar under ett par hundra år. I nordstaterna (norra USA) förbjöds slavhandeln 1807 men ända fram till 1860-talet var en tredjedel av människorna i de södra staterna fortfarande slavar. Så trots att det var förbjudet för slavar att använda sitt språk och sin musik så består USA fortfarande till stor del av afrikansk kultur, men även svensk, irländsk, italiensk osv. Resultatet av denna unika blandning av kulturer blev bland annat flera musikstilar som senare spreds över jorden via radio, skivor, turnerande band och så småningom internet. Stora delar av Sydamerika var också med i slavhandeln men dit utvandrade det fler européer från Spanien och Portugal.

Det är vanligt att påstå att Sverige och många andra länder är påverkade av USA och att allt nytt kommer därifrån. Det är dessutom ofta sant. Men samtidigt är det ju tvärtom. Det är USA som har påverkats av alla kulturer som kom dit och skapade landet, med eller mot sin vilja.

Det är alltså nödvändigt att veta lite om amerikansk historia för att förstå popens historia överhuvudtaget, eller för att förstå dagens pop. De som styrde i det tidiga USA var från Europa, främst England. Många hade viss

Pop har alltid varit en blandning av den folk-, dans-, kyrko-, och klassiska musik som funnits runt människor.

Både folkmusik och klassisk musik lånar idéer av varandra.

I folkmusik från hela världen är det vanligt med bara fem toner i melodierna. Istället för $\underline{1} - \underline{2} - \underline{3} \underline{4} - \underline{5} - \underline{6} - \underline{7} \underline{1} -$ tar vi bort 4 och 7 och får $\underline{1} - \underline{2} - \underline{3} - - \underline{5} - \underline{6} - - \underline{1} -$. Detta hörs mycket ofta i pop, även nuförtiden. En skala med fem toner kallas pentatonisk.

Från många länder i Europa flyttade folk till Amerika på 1700- och 1800-talet, varje land med sin egen folkmusik (som säkert var färgad av landets klassiska och tvärtom).

USA består dels av släktingar till de européer som började kolonisera Amerika, det vill säga ta över landet och driva bort urbefolkningen, för mer än 400 år sedan, dels av släktingar till alla de människor som togs till fånga i Afrika och såldes som slavar under ett par hundra år. Amerikansk musik är ofta en blandning av europeiska, afrikanska och asiatiska kulturer.

I den europeiska delen av USA:s kultur finns många

musikutbildning och kunde spela klassisk musik efter noter. Den klassiska musiken var skriven av de bästa kompositörerna (klassisk betyder ungefär att den har hög klass) och spelades i hela Europa. Kyrkomusik som psalmer och körsånger var en del av det normala och de flesta lärde sig psalmer i skolan. Alla länder som var med och befolkade Amerika hade också sin egen folkmusik med sig, alltså musik som sprids genom att folk spelar tillsammans. Ibland har de som spelar folkmusik lånat av den klassiska musiken men oftast bevaras den bara i minnet hos musikerna och lyssnarna.

De som var slavar i det tidiga USA fick inte spela sin egen musik, som ofta innehöll trummor och rytmer. Däremot fick de lära sig om kristendom och gå i kyrkan. Livet som slav var annars bara hårt arbete under svåra förhållanden, som bomullsplockning och järnvägsbyggen. De hade inga rättigheter och kunde straffas hårt för minsta fel. Förmodligen kände sig många hjälpta av kyrkobesöken och berättelserna i bibeln, som faktiskt delvis handlade om folk som var slavar och blev räddade av Gud (Go down Moses). För att orka med arbetet brukade slavarbetarna sjunga rytmiska låtar där ofta en person började och de andra härmade i samma takt och kanske tog ett spadtåg på samma ställe i takten. Stilen kallas **call and respons** och finns kvar fortfarande i många musikstilar. Texterna kunde vara sånger ur Bibeln, som gav hopp.

Arbetssång: <https://youtu.be/4G5KtQynWvc>

Call and respons bar afrikanerna med sig från sina hemländer (egentligen finns liknande sångstilar i arbetssånger från hela världen, även Sverige). I nästa länk finns två exempel: i afrikansk tradition och i rock'n'roll från 50-talet. <https://youtu.be/hRBbkWSqyF8>

Exempel på sånger med innehåll från Bibeln:

Spiritual: [Go down Moses](#) (med call and respons) eller [Down By The Riverside](#) eller [When the chariot comes](#), (fast ett par av dessa versioner av låten borde snarare kallas **country**, en stil som också har afroamerikanska rötter men men kanske mest engelska, irländska och skotska). En annan spiritual med (call and respons) som fortfarande spelas är [O, when the saints](#), ibland på fotbollsmatcher med IFK Göteborg. Precis som i Sverige på 1800-talet kunde kyrkan fungera som skola. Här är en spiritual i ämnet biologi: [Dem dry bones](#)

Gospel med call and respons: [Oh Happy day](#) Gospel brukar vara mer uppstyrt än spirituals, ofta med flera instrument. Det är fortfarande en mycket levande kultur. Psalmen [Amazing Grace](#) kan också räknas till gospel, den skrevs av en slavhandlare som senare i livet blev präst och ångrade vad han hade gjort.

Blues: Ingen annan stil har haft en sådan enorm betydelse för framväxten av pop- och rockmusiken under 1900-talet som blues. Från början var den en klagosång utan kompinstrument. Så småningom kom gitarren att bli det typiska kompinstrumentet. Själva ordet blues kommer av "blue", som betyder "sorgsen, nere" och texterna var såklart dystra ibland men de kunde också handla om allt möjligt i livet, ganska likt dagens hiphop.

Typiskt för en blues är textens och musikens uppbyggnad. Det är ganska vanligt att varje vers är uppbyggd enligt AAB-form, exempelvis som i Robert Johnsons "Cross Road Blues":

A: I went to the crossroad, fell down on my knees.

spår av den kristna religionen som hade haft stor makt i Europa sedan medeltiden. Hela vårt tonsystem, med hela och halva steg, har utarbetats av kyrkan även om det bygger på idéer från det antika Grekland. Kyrkomusiken har mycket stor betydelse för hur pop har utvecklats.

Det verkar ha funnits en stark motvilja mot trummor och slagverk inom kyrkan i Europa. Det fanns kungar som till och med förbjöd trummor, annat än i militära sammanhang. Det kan märkas till exempel i svensk folkmusik.

Call and respons är ungefär som "Hejsan grabbar, e ni klara? Jajjamen, fattas bara!". Alltså: fråga + svar (med rytm och rim)

Både gospel och blues har betytt väldigt mycket för dagens pop. Det hörs speciellt i R&B.

Blues är inte alls lika vanligt på hitlistorna som för 20-30 år sedan men det är fortfarande en mycket levande musikform! Dessutom är det den enda populära musiken som inte håller sig till den klassiska musikens teori. Den är en blandning av europeisk och afrikansk kultur som uppkom på grund av slavhandeln på 16-1800-talen. Melodierna har ofta toner som ligger mellan dur och moll vilket senare har spritt sig till olika

A: I went to the crossroad, fell down on my knees.

B: Asked the Lord above, "have mercy, now save poor Bob, if you please".

Det är dessutom mycket ofta tolv takter i en blues innan låten börjar om, men det mest typiska är kanske att den europeiska tonaliteten med dur och moll har blandats med den från Afrika, kanske speciellt arabiska länder i nordafrika, som har toner mittemellan (intervallet 5/6 ligger ca 4Hz över pianots mollters och på min arabiska luta ligger tonen ännu högre, precis mellan moll och dur). Detta innebär att blues ofta har durackord samtidigt som melodin går i moll eftersom det är det enda sättet att få till sådana mellantonen, eller kvartstoner, med västerländska instrument (utom på till exempel fiol och sång). Senare blir just blandningen av dur och moll en typisk del av rockmusiken (se Rock'n'roll). Så här kan det bli när helt olika kulturer blandas under några hundra år. Musikkforskare är fortfarande inte helt överens om de "blå tonerna" i blues och folkmusik.

[Cross Road Blues](#) eller [Hoochie coochie man](#) eller [Blandade blueslåtar](#)

(Här är ett par exempel på hur blandningen av dur och moll låter i senare rockmusik: [I love rock'n'roll](#) och [Proud Mary](#).)

Det är dessa stilar som är grunden till det som kallas afroamerikansk musik där även modernare genrer som rock, hiphop och r&b ingår. Du kan känna igen bitar av call and respons, blues och gospel även i dagens topplistor! Det finns folk som lever idag som var med när den afroamerikanska musiken (som alltså även innehåller små bitar av svensk kultur) började dyka upp i Sverige på 40-talet. En av dem är Owe Thörnqvist som var med i svenska Mellon 2017! I hans musik (som började komma ut på 50-talet) går det att höra allt från skillingtryck till rock. (se 50-talet)

Popmusik på 20- 30- och 40-talet spreds fortare och fortare i takt med att radio och skivförsäljning blev vanligare. I både Amerika och Europa bestod den populära musiken av en blandning av lättare klassisk musik, folkmusik, dansmusik, "music hall" från England och till och med skillingtryck (som i första stycket), sånt som folk kunde höra på teater, film och när de var ute och dansade, **ungefär som nu**. Det var mycket vanligt att olika danser blev moderna under ganska lång tid och att det fanns låtar eller hela genrer som hörde till dansen. Några exempel är **charleston, tango, vals, foxtrot, swing, twist** och **jitterbug (Lindy hop)**. Även danser från Sydamerika och Karibien blev mycket populära, som **cha cha cha, mambo** och **rumba**. Den sidan av popen höll i sig ända till 60-talet, alltså musik som hörde till en viss dans, som [Locomotion](#), men minskade på 70-talet när disco kom och folk började dansa en och en istället för i par. Fast nu på 2020-talet är det fortfarande ganska vanligt att folk dansar till musik eller går på kurser i lindy hop och salsa. Människor har nog alltid sjungit och dansat. "Without a song or a dance, what are we?", som ABBA brukade sjunga.

På amerikanska topplistor under den här tiden fanns det förstås mer blues än i Sverige vid samma tid men den var ofta sjungen av vita, de sålde bättre. En afroamerikan som ändå blev berömd tidigt var Bessie Smith, hon kallades Kejsarinnan av blues ([Nobody knows you, St. Louis blues](#)) och en annan var Louis Armstrong ([Mack the knife, On the sunny side of the street](#)). Dessa låtar är också bra exempel på poplåtar från 20- och 30-talet som senare blev helt egen genre - **jazz**! Det som kallas jazz idag är ofta pop från den tiden ([My baby just cares for me, Somewhere over the rainbow](#)) eller ännu längre tillbaka, blandat med äldre jazz som

slags rockmusik. (se rock'n'roll)

Lyssna på låtarna här!

Pop blev pop för att musiken kunde spridas fortare och till fler när det blev vanligare med radio och skivförsäljning i första halvan av 1900-talet.

Musiken som spreds mest var en blandning av det som hade kunnat höras i olika delar av samhället - dans-folk- och klassisk musik. Oftast var musiken på riktigt, alltså spelad av en orkester (det lät ju mycket bättre än dåtidens radio eller skivor) på en lokal där folk även kunde dansa. Musik som hör ihop med olika typer av dans var vanligt under hela 1900-talet.

På 30-talet var det mycket populärt med swing eller swingjazz, dansmusik med riktigt stora orkestrar. Afroamerikansk musik men

ragtime ([The entertainer](#)), dixieland och New Orleans-jazz ([All of me](#)). På 30-talet var det mycket populärt med swing eller swingjazz som spelades i stora festsalar (dancehalls) av stora orkestrar med oftast vita musiker. Men eftersom själva stilen ändå uppfanns, eller åtminstone inspirerats, av afroamerikaner blev det långsamt vanligare med blandade orkestrar, iallafall i nordstaterna. Googla på "swing bands 1930s". Swing höll i sig ända till 60-talet, eller ännu längre, det är svårt att säga eftersom det fortfarande finns swing-orkestrar ([In the mood](#), [Boogie Woogie Bugle Boy](#)). På 40-talet i USA blev en svårare jazzstil populär där publiken inte dansade utan bara lyssnade. Den kallades bebop och krävde väldigt duktiga musiker ([Anthropology](#)). Stilen bidrog säkert till att jazz anses som svår musik idag, ungefär som klassisk musik, men det var samma gamla 20-talspop som spelades fast med omgjorda melodier och ofta mycket snabbt. Jazz blev mer improvisation (hitta på melodier i stunden) och mindre dansmusik. Efter 40-talet blir det svårare att kalla jazz för pop.

50-tal

Det var förmodligen Elvis Presley, en vit lastbilschaufför, som såg till att sprida den afroamerikanska musiken mest. Elvis slog igenom på **50-talet** och räknas fortfarande som "The King" ([Hound dog](#)). Det råkar också vara vid den här tiden som ungdomar började räknas med i samhället. Kanske för att folk fick det lite bättre efter andra världskriget och inte behövde jobba direkt efter skolan. De märktes att ungdomar började gilla andra kläder och saker än de vuxna och företag som sålde sådana blev såklart intresserade av de nya kunderna vilket förstärkte förde med sig reklam och massor av ny musik, som också kunde köpas och spridas. Det bildades ungdomskulturer för första gången på 50-talet och det nyaste inom musiken var rock'n'roll. De vuxna vid den här tiden gillade oftast inte detta alls. Själva ordet rock'n'roll syftar till exempel på sexuella aktiviteter i baksätet på en bil och i början av Elvis karriär fick inte hans underkropp visas på TV eftersom han rörde sig för sexuellt. Men människor vänjer sig fort och på slutet av 50-talet blev Elvis filmstjärna. Han spelade även gospel ([Peace in the valley](#)) och snäll schlagermusik ([I cant help falling in love](#) som förmodligen är en klassisk låt från 1784)..

Rock'n'roll bygger på den gamla bluesen från 1800-talet men med modernare instrument som elgitarr, bas och trummor. Själva musiken är ganska lik swing fast swingbanden hade fler än 20 medlemmar och många blåsinstrument och rockbanden hade bara tre eller fyra medlemmar och ett eller inga blåsinstrument. Dessutom var rock'n'roll-låtarna ofta mycket kortare och passade bättre i radio och på skivor än swing.

Det är nästan ännu vanligare med 12-takterslåtar i rock'n'roll än i blues men framför allt används de naturliga terserna som inte finns på pianot. Detta har varit ett problem för musikerforskare och lärare sedan dess eftersom de tycks ligga mittemellan dur och moll och är svåra att förklara. Men de som spelar och lyssnar behöver ju inte förklara något; de spelar istället både dur och moll samtidigt och det låter jättebra. Ackorden brukar vara i dur och sången lite mer i moll. [Grejen med rock'n'roll](#)

Om låtarna rör sig en kvint upp eller ner, som i nästan all rock'n'roll (eller i musik överhuvudtaget), så brukar jag skriva ackorden 1, 4 och 5 fast det egentligen borde va 6d, 2d och 3d eftersom sången går i moll (har grundtonen på 6) eller kanske 2d, 5 och 6d (om melodin börjar på 2). Men 1, 4 och 5 funkade oftast bra! Rock'n'roll ska vara lätt!!

oftast spelad av vita musiker i det mycket rasistiska USA.

På 50-talet, i lugnet efter andra världskriget, kom de första ungdomskulturerna. Rock'n'roll blev mycket populärt bland ungdomar. Många vuxna tyckte att rock var skadligt för ungdomar och vissa vuxna trodde att det var djävulens musik. Det kanske hade att göra med det gamla kyrkliga förbudet mot trummor eller rädsla för okända kulturer (det finns stora delar afrikansk kultur i rock)?

Rock'n'roll bygger på den gamla bluesen från 1800-talet och det mest afrikanska i bluesen är kanske de blå tonerna som ligger mellan dur och moll och alltså inte finns på pianot. Men om melodin går i moll och ackorden i dur så låter det faktiskt som någonting mittemellan.

I Sverige på 50-talet var vi lite efter Amerika men ändå ganska lika. Den "snälla" popen baserad på skillingtryck, dans- och teatermusik, "music hall" från England och klassiskt var vanligast, både i Europa och USA. Populära låtar i Sverige kallades ofta **schlager** ("något som slår" på tyska. "Hit" betyder ju också "slå".) Den första popmusiken som kom till Sverige från USA, och som inte redan fanns här, var olika former av jazz ([Fly me to the moon](#)), oftast i sällskap med någon populär dans. Bland ungdomar var det vanligt med dixieland-jazz och den första rockmusiken som kom kallades också för en ny sorts jazz i tidningarna, tills folk hade vant sig. I slutet på 50-talet började det höras mer riktig rock'n'roll i Sverige men den kallades ofta twist, det lät snällare ([Let's twist again](#)) eller <https://www.svtplay.se/>. Den förste som använde ordet rock och spelade rock'n'roll i Sverige var Owe Thörnqvist med [Rotmosrock](#) och [Varm korv boogie](#). Men oftast lät det mer så här i svensk radio: [Flottarkärlek](#), [Dagny](#), [Swing it, magistern](#), [Jazzbacillen](#), [Kors på Idas grav](#), [Buona Sera](#).

Populära låtar i Sverige kallades ofta **schlager** ("något som slår" på tyska. "Hit" betyder ju också "slå".)

Även om rockmusiken var det största bland ungdomar på 50-talet så var det ändå schlagerlåtar och snällpop som sålde bäst, både i Sverige och i USA.